

Municipals 2011 a Catalunya: final de partida

ORIOI BARTOMEUS

Analista polític. Director de *frc REVISTA DE DEBAT POLÍTIC*

Les eleccions municipals del 22 de maig, amb un èxit aclaparador de CiU en bona part degut al retrocés del PSC, han vingut a confirmar que ens trobem davant d'un canvi significatiu en l'estructura i la composició de l'electorat català, l'abast del qual encara està per determinar. Si més no, i a partir de l'anàlisi dels resultats dels comicis locals i de les comparatives de rigor amb altres processos electorals, l'autor inscriu aquests comicis en un cicle electoral que posa un punt final a un llarg període d'estabilitat electoral a Catalunya. Un apunt sobre els resultats electorals de les municipals a Espanya completa el present treball.

Existeix una tendència, molt periodística però que s'ha generalitzat arreu, a magnificar les novetats. És la lògica de la publicitat traspasada fins a l'últim racó de la vida. Tot ha de ser nou i irrepetible, ha de crear expectació. És la lògica del castell de focs artificials, espectacular i efímera.

Les eleccions no escapen a aquest contagi i es tendeix a exagerar els factors de novetat de cada convocatòria, com si tot comencés de nou cada quatre anys. Aquesta tendència provoca, paradoxalment, la pèrdua de valor de les veritables novetats electorals. Quan el focus es fixa en els elements més espectaculars (el vot xenòfob, per posar un exemple), els canvis estructurals, més silenciosos i de llarg abast, queden a la zona d'ombra.

Encara més, quan realment es produeix un canvi de model, com succeeix en aquests moments, aquest queda eclipsat per la fira de les excentricitats. Això és encara més acusat en unes eleccions municipals, on el ventall de "notícies" (resultats increïbles, candidatures estrambòtiques, pactes de tota mena) és inesgotable.

Cal dir d'entrada que aquesta convocatòria municipal no passarà a la història electoral com a exemple d'originalitat, sinó com a part d'un cicle electoral que va posar punt final a un llarg període d'estabilitat electoral a Catalunya.

Però fins i tot aquesta definició és injusta i poc precisa, perquè el canvi no és nou d'ara. Ja es venia anunciant en les convocatòries precedents i és molt probable que haguem de seguir-ne parlant en el futur. Com a mínim, abans no quallí un nou model de comportament més o menys estable, tot i que també és possible que estiguem abocats a un període de major inestabilitat, o si més no, de resultats incongruents aparentment inestables, que troben el seu fonament en la presència significativa d'un segment de l'electorat que

només participarà a les eleccions de manera compulsiva, donant lloc a pujades i baixades tant de la participació com dels resultats dels diferents partits. Però un escenari d'aquest tipus, tanmateix, ja configurarà un "model" de comportament estable, malgrat que poc predictable.

En aquestes eleccions municipals s'imposa per damunt de tot la lògica del cicle electoral. És a dir, les variacions observades no responen al tipus d'elecció (municipal), però bé que es mantenen els trets singulars d'aquest, sinó a una lògica de període electoral. La major part dels canvis que s'han produït respecte de la convocatòria de 2007 ja s'apunten en les eleccions autonòmiques de 2010 i són, ens atrevim a assenyalar-ho, l'última baula fins al moment d'una cadena d'eleccions que ha acabat per soscar els fonaments del que ha estat el "model català" de comportament electoral.

És precisament per això que algunes de les coses que estan passant a nivell electoral es considerin extemporànies. I és que els instruments de què ens havíem dotat per a l'anàlisi electoral, i que havien fet un gran servei fins fa ben poc, són ara menys capaços d'entendre el que està passant. Ha canviat el marc i així, els instruments també han de canviar. Els automatismes (per no dir els mites) generats per gairebé trenta anys d'estabilitat en el vot ja no són tan útils per explicar el que està succeint. Ho deixem apuntat: l'instrumental d'anàlisi ha envellit i caldrà fer-ne un de nou.

Què ha succeït en aquesta convocatòria municipal?

S'ha produït un lleuger augment de la participació, però això no ens hauria de portar a creure en la seva recuperació. Cal tenir en compte que la convocatòria de 2007 fou la més abstencionista de totes les eleccions des de 1977, exceptuant les europees. L'augment d'un punt i mig en aquesta convocatòria no hauria de ser entès com una recuperació

consistent de la participació. Si es compara amb la convocatòria de 2003, la participació actual és inferior en sis punts percentuals. De fet, l'índex de participació de 2011 és el segon més baix en tota la sèrie d'eleccions municipals, i és el primer cop que dues convocatòries municipals consecutives queden per sota del 60% de participació.

Encara més: si es consideren els nombres absoluts, s'observa que l'augment de l'índex de participació no es deu tant a un increment en el nombre de votants, sinó més aviat a un descens en el cens. Entre 2007 i 2011, el cens d'electors perd uns cent mil efectius, mentre que el nombre de participants només creix en 27.000. És possible que el descens en el nombre d'electors es degui a l'exclusió dels residents absents en aquesta convocatòria. Si fem la "trampa" de restar aquests cent mil vots atribuïbles als residents absents al cens de 2007, obtindríem un increment de la participació de tan sols mig punt entre 2007 i 2011.

L'augment de la participació és congruent amb la lògica del cicle electoral, ja que a les eleccions autonòmiques també és produït un increment del vot. Ara bé, l'augment en aquesta convocatòria municipal és més tímid que a les autonòmiques, prova que ara ja no operava l'incentiu de generar un govern fort i estable, que mobilitzà un segment significatiu a favor de CiU el passat novembre.

Prova d'això és l'augment escàs del vot als nacionalistes, comparat amb el que succeïa a les autonòmiques. Ara, el resultat de CiU ha millorat en més de cinquanta mil vots, mentre que aleshores ho féu en prop de 270.000. Si s'hagués mantingut el mateix ritme de creixement que a les autonòmiques, el resultat convergent en aquestes municipals s'hauria hagut d'enfilars fins als 930.000 vots, i enlloc d'això s'ha quedat en prop de 780.000, cent cinquanta mil vots menys. És clar que l'atracció de vot cap a les llistes nacionalistes el 2010, que va fer pensar en un augment estructural del vot a CiU, ha quedat circumscrit a l'àmbit de les eleccions al Parlament, lligat a factors conjunturals propis d'aquell tipus d'elecció i d'aquella convocatòria en particular.

Malgrat això, CiU ha aconseguit incrementar el seu vot a les eleccions municipals, i més important, ser per primer cop la força capdavantera en aquest tipus de comicis, tot desplaçant el PSC i arrabassant-li importants governs municipals, amb Barcelona com a senyera.

La convocatòria municipal del 22 de maig no passarà a la història electoral com a exemple d'originalitat, sinó com a part d'un cicle electoral que va posar punt final a un llarg període d'estabilitat electoral a Catalunya

Ara bé, el resultat nacionalista és gairebé idèntic a l'aconseguit el 2003 i el 1999, o a les eleccions generals de 2008, on una part gens menyspreable del seu vot proper va anar a parar al PSC per efecte de la polarització. Si es compara amb el resultat municipal de 1995, CiU ha perdut pel camí el 20% del seu vot, de manera que no s'ha recuperat del descens de 1999, quan una part considerable del seu electorat tradicional va decidir passar a l'abstenció, descontent amb el pacte amb el PP d'Aznar.

Aquest vot, que quatre anys més tard engruixiria la bossa d'ERC, que va abandonar els republicans el 2006 per refugiar-se a l'abstenció i que probablement ha votat Mas el 2010, no ha seguit el mateix camí en aquestes municipals i el més probable és que s'hagi dispersat entre les mil i una candidatures independents o que hagi tornat a casa. Aquesta última possibilitat es dibuixa de manera nítida a la ciutat de

Barcelona, on s'observa un augment de l'abstenció entre les últimes autonòmiques i municipals més acusat a les seccions de suport tradicional a CiU¹.

Un PSC en retrocés

L'èxit aclaparador de CiU en aquests comicis no es deu tant a una millora del seu resultat, com a la pèrdua de suport per part del PSC. El dels socialistes és el descens més fort que han experimentat mai en unes eleccions municipals en vot absolut, que supera en cinquanta mil vots el de 2003 a 2007, que en el seu moment ja va marcar un rècord negatiu.

De fet, el resultat socialista marca el "terra" del PSC per a les eleccions municipals, tot quedant per sota del pitjor resultat fins al moment, el de 1979.

El PSC havia aconseguit mantenir el seu resultat municipal per damunt del milió de vots des de 1991, amb lleugers increments a cada convocatòria, fins a 2003. D'aquí que semblés que el vot municipal socialista fos immune a les anades i vingudes en altres tipus d'eleccions. Això reforçava la idea que el poder d'atracció del PSC en aquest tipus d'eleccions li assegurava un vot d'extraordinària solidesa, que no es veia afectat ni per la conjuntura general espanyola (generals 2000) ni per la catalana (descens autonòmic de 2003).

Aquesta idea d'un resultat massís a les municipals s'esmicola a la convocatòria de 2007 i s'acaba d'enderrocar quatre anys després. Tanmateix, la convocatòria de 2003 ja donava alguns indicis d'afebliment del vot municipal socia-

¹ A les seccions on el vot a CiU va superar el 40% del cens a les autonòmiques, la participació es contrau un 13%, mentre que allí on CiU aconse-

guex pitjors resultats el 2010, la participació a les municipals només baixa un 4,2%.

lista. El saldo positiu de més d'onze mil vots entre 1999 i 2003 amaga pèrdues importants a ciutats com Barcelona, Lleida, Mataró o Cerdanyola, mentre que els guanys es concentren en municipis (com Sabadell o Rubí) on el PSC ocupa part de l'espai deixat per IC.

Però és el 2007 quan es té la primera prova fefaent del retrocés municipal socialista, amb un descens de 177.000 vots al conjunt del país respecte del resultat de quatre anys abans. El PSC baixa del milió de vots per primer cop des de 1983 en unes eleccions municipals. La causa principal del descens socialista es troba a l'abstenció, que creix en més de set punts respecte de 2003. Però no és només el PSC el que veu fugir els seus votants. Totes les forces principals del sistema cedeixen, i només creix el grup dels "altres" i la novetat de la convocatòria, Ciutadans.

Quatre anys més tard, quan la participació es recupera tímidament, el PSC no recobra els suports perduts sinó que en perd encara més. Més de dos-cents mil vots menys que el 2007, el que fa que, en el conjunt del període de 2003 a 2011, els socialistes hagin perdut més d'una tercera part del vot. I el que és més significatiu, el descens municipal dibuixa una corba gairebé idèntica a les eleccions autonòmiques entre 2006 i 2010. I encara més, aquest descens en paral·lel no és específic d'aquest cicle electoral, sinó que té un reflex anterior al període 2006-07, on el vot socialista retrocedia tant a municipals com a autonòmiques.

És cert que les pèrdues en les eleccions municipals són menors que a les autonòmiques, a causa de la major fortalesa del vot socialista en l'àmbit local, però no ho és menys que l'evolució negativa en ambdues eleccions defineix una pèrdua estructural de suport al PSC des de fa com a mínim dos cicles electorals. Predomina, doncs, l'efecte de cicle per damunt del tipus d'elecció.

Les pèrdues del PSC tenen dues cares que convergeixen. D'una banda, un esgotament del vot tradicional socialista, observable en els resultats d'aquelles seccions on el PSC obté els seus millors resultats. Si es tenen en compte els resultats agregats dels vint municipis més poblats de Catalunya, exclosa Barcelona², el PSC hauria perdut més

del 40% del seu vot entre les convocatòries municipals de 2003 i 2011 en aquelles seccions on sempre havia estat la força més votada, quan al conjunt del país la pèrdua de vot en el mateix període no arriba ni al 20%.

Aquest esgotament no es circumscriu només a les eleccions municipals, sinó que s'estén a autonòmiques i també generals. A les primeres, el PSC perd gairebé la meitat dels seus vots entre 2003 i 2010 (47%), mentre que a les generals es registra un retrocés del 8% entre 2004 i 2008, quan al conjunt de Catalunya el vot al PSC creix un 6%.

Una altra manera de veure l'afebliment del vot tradicional socialista és comparar el vot al PSC entre les seccions on aquest guanya sempre i aquelles on ho fa CiU. Si a les municipals de 1995 el vot socialista als seus feus tradicionals superava en prop de trenta punts el resultat a les seccions de CiU, en la convocatòria de 2011 la diferència s'ha reduït fins als tretze punts. I una evolució similar es pot observar a les eleccions autonòmiques, dels vint-i-quatre punts als dotze, o a les generals, dels trenta-tres el 1996 als vint-i-u el 2008. És a dir, el descens del vot socialista ha estat més fort allí on el PSC obtenia els seus millors èxits electorals.

Part d'aquest descens és atribuïble a l'envelliment de les seccions de vot tradicional socialista, que han vist emigrar una part significativa de les cohorts joves a mesura que s'emancipaven i accedien a vivendes en millors condicions a la segona corona metropolitana. Ara bé, i aquí rau la segona cara del descens del vot socialista, si s'observen les seccions que han crescut més en electors en els darrers quinze anys, el PSC tampoc no hi obté un bon resultat. És a dir, no només s'afebleix el vot als feus tradicionals, sinó que no s'aconsegueix penetrar amb força en els nous territoris.

Altre cop, si es té en compte els vint municipis més poblats del país, hi ha cinquanta seccions on el cens ha crescut en més de mil electors en els darrers quinze anys. En conjunt, aquestes seccions han augmentat en quaranta mil el nombre d'electors entre les municipals de 2003 i 2011. D'aquests, el PSC no n'ha guanyat cap. És més, el resultat socialista ha retrocedit en més de sis mil vots.

L'èxit aclaparador de CiU en aquests comicis no es deu tant a una millora del seu resultat, com a la pèrdua de suport per part del PSC. El dels socialistes és el descens més fort que han experimentat mai en unes eleccions municipals en vot absolut

Amb una participació en la part baixa, un vot a CiU que només creix de forma evident a les eleccions autonòmiques i un PSC en descens estructural, els principals elements del sistema electoral català, que durant trenta anys han funcionat gairebé com un rellotge, mostren símptomes evidents d'esgotament

² La modificació del seccionat a Barcelona l'any 2009 fa impossible la com-

paració entre les convocatòries més recents i les anteriors a la modificació.

El mateix pot dir-se respecte de les eleccions autonòmiques. Entre 2003 i 2010, tot i l'augment del cens en 35.000 electors i de votants en prop de vint-i-un mil, el PSC perd més de deu mil vots. Ara bé, no és el cas de les eleccions generals, on el PSC manté el seu pes en aquestes seccions, tot guanyant vuit mil vots entre 2004 i 2008.

El descens del vot socialista en aquesta convocatòria municipal no és extemporani, sinó que segueix el fil de l'evolució del vot PSC en els dos darrers cicles electorals. A més, aquest és un descens estructural, que afecta totes les eleccions, i que té la seva explicació en l'afebliment del vot tradicional socialista i la poca penetració en les àrees de major creixement, llevat de les eleccions generals, com a mínim en la convocatòria de 2008.

Un model que s'esgota

Així doncs, amb una participació en la part baixa, un vot a CiU que només creix de forma evident a les eleccions autonòmiques i un PSC en descens estructural, els principals elements del sistema electoral català, que durant trenta anys han funcionat gairebé com un rellotge, mostren símptomes evidents d'esgotament.

Si es pren conjuntament el vot a les que han estat his-

tòricament les dues forces principals del sistema, PSC i CiU, s'observa un continuat descens en el seu pes sobre el vot emès des de les convocatòries de principis dels anys vuitanta, on qualla el model electoral.

A les primeres eleccions municipals de 1979, amb el sistema per estabilitzar, el vot conjunt a PSC i CiU sumava el 45% de tot el vot. Quatre anys més tard, amb els socialistes en plena "onada Felipe" i els convergents a la Generalitat, el seu pes en el conjunt del vot havia pujat fins al 64%, i es manté en cotes similars fins a 1999 (63%). En la convocatòria de 2003 el vot conjunt de PSC i CiU se situa per primer cop en trenta anys per sota del 60%, i en aquesta de 2011 l'índex frega el 50%. És a dir, gairebé la meitat dels electors que van participar en aquesta convocatòria municipal no van escollir les llistes de PSC o CiU.

I aquest és un fenomen que es repeteix en altres tipus d'eleccions. A les autonòmiques, el vot conjunt als dos grans ha passat del 65% la convocatòria de 1995 al 56% el 2010, amb un pic el 1999 provocat per la polarització generada per la incertesa del resultat. El mateix es pot aduir a les generals, on el 2008 es produeix un repunt del vot als grans (bàsicament al PSC), provocat per la polarització. Fins aleshores, tanmateix, el vot a PSC i CiU seguia una tendència clarament descendent des de 1982.

Qui són, doncs, els grans beneficiats de l'afebliment dels dos grans? En primer lloc, els tres partits mitjans del sistema, i entre ells, especialment el PP, que s'ha beneficiat de la situació a l'escenari espanyol per atraure vots d'altres formacions (Ciutadans n'és un exemple clar) i mobilitzar-ne altres que possiblement tinguin en les eleccions generals el seu principal espai d'expressió. Així, els populars han incrementat el seu resultat en prop de vuitanta mil vots, el que els situa a la cota alta del seu vot de municipals, lleugerament per sota del resultat de 1995, una convocatòria que també estava tenyida per un efecte de "primàries" de les generals.

En el cas del PP també s'observa clarament l'efecte de cicle, ja que l'augment del vot a les municipals és pràcticament el mateix que va registrar a les autonòmiques. Que l'augment a les municipals sigui més gran es podria explicar per un efecte d'atracció de part del vot conservador cap a CiU el 2010, que no existeix a les municipals.

Pel que fa a les altres formacions mitjanes del sistema, IC i ERC, no semblen treure benefici de les pèrdues dels dos grans. Els primers tenen un retrocés limitat en aquesta

convocatòria municipal, però ja venien d'un resultat (el 2007) baix. De fet, els prop de 240.000 vots de 2011 són el segon pitjor resultat d'IC en unes eleccions municipals, només superat per la convocatòria de 1999 en plena disputa amb EUiA. I el que és encara més greu per als ecosocialistes, el resultat municipal no és molt diferent de l'autonòmic, quan històricament la força d'IC en l'àmbit local la projectava molt per damunt del resultat a les eleccions al Parlament, tot i no presentar llista a tots els municipis.

Pel que fa a ERC, el seu és el resultat de la divisió del vot independentista que ja s'observava a les últimes autonòmiques. Les pèrdues dels republicans es corresponen de forma gairebé mil·limètrica amb els guanys de les CUP i de Solidaritat, tot repetint en algun aspecte l'esquema de l'última convocatòria autonòmica. Aleshores, les pèrdues d'ERC es van repartir entre Solidaritat, Reagrupament i CiU³, en aquest últim cas per l'atracció de la candidatura de Mas entre l'espai més moderat del vot independentista.

El retrocés significatiu del vot a ERC en els dos últims cicles electorals l'ha retornat a les cotes de vot de 1992, just a l'inici del gir independentista. Tanmateix, el resultat a les

³ Fent un càlcul molt superficial, ERC va mantenir el 50% del seu vot entre 2006 i 2010, un 25% va optar per Solidaritat i l'altre 25% es va repartir

entre CiU i Reagrupament.

NOVETAT EDITORIAL

FRANCISCO RAMOS MOLINS *La inquebrantable voluntad de ser socialista*

Luiza Iordache

"Luiza Iordache se ha propuesto rescatar del olvido las trayectorias de aquellas personas que constituyen un testimonio fehaciente de la barbarie política del siglo XX, sin caer en los devaneos políticos de la llamada recuperación de la memoria histórica. Con esta aportación original, nos rinde un favor al dar a conocer una parte de nuestro pasado más reciente."

municipals mostra un cert afermament d'una base sòlida de vot per damunt de la que obtingué el 1999, just abans del cicle "fabulós" de 2003-04.

Independentment de quina (o quines) sigui la formació que el representi, el vot independentista en el seu conjunt ja forma part del sistema polític català. Si no es té en compte la "febrada" dels anys 2003 i 2004, aquest segment és avui més fort que no era a finals dels noranta. A les municipals, el resultat de les forces independentistes és avui cent trenta mil vots superior que fa dotze anys, mentre que el vot autonòmic se situa cinquanta mil vots per damunt del de 1999 (i cal considerar la possibilitat que una part gens menyspreable es compti a les llistes de CiU de la convocatòria 2010).

Aquest és un dels elements de novetat que configura un sistema electoral diferent del que ha existit fins ara a Catalunya. Part del vot que en altres cicles es repartien entre els dos "grans", forma part d'espais més volàtils, de fidelitat difusa, que opta per un ventall més ample de formacions. Però aquest ventall no s'esgota amb els tres partits mitjans del sistema (PP, IC i ERC), sinó que ha crescut de manera exponencial en l'últim cicle electoral i més concretament en aquesta darrera convocatòria municipal.

Uns convidats inesperats

El vot als "altres" partits és un fenomen tradicional, i especialment visible a les eleccions municipals, on les llistes locals han tingut històricament un cert pes. Ara bé, aquest pes s'ha multiplicat en aquesta convocatòria donant pas a elements que van més enllà de l'estricta marc local i de l'àmbit temporal d'unes eleccions concretes.

La força dels "altres" en aquesta convocatòria municipal ha assolit nivells que només s'havien observat en eleccions europees. I no és un fenomen puntual, sinó que també és observable a l'última convocatòria autonòmica, on el vot

a aquestes formacions va multiplicar-se per 1,66 respecte de 2006.

Al sac dels "altres" hi ha de tot i no tot és nou ni igualment important. D'una banda, existeixen els "altres" tradicionals d'unes eleccions com les municipals, que agrupen un suport estable al voltant dels cent seixanta mil vots.

Aquest segment de vot no ha experimentat modificacions significatives en les cinc últimes convocatòries municipals, a l'igual que la bossa d'"altres" d'autonòmiques i generals⁴.

El segon grup dels "altres" el componen formacions que ens últims anys han aconseguit fer-se un lloc a les institucions i que hem de començar a comptar-les com a actors "amb paper" en el sistema polític català. És el cas de Ciutadans des de 2006, de Plataforma per Catalunya, i de les formacions independentistes que han crescut de la pèrdua de vot a ERC, Solidaritat, Reagrupament i les CUP.

Aquest és un espai nou, amb presència en els dos últims cicles electorals, però que ha assolit una magnitud significativa i que té tots els elements per

afermar-se i perdurar. L'augment del pes dels "altres" es deu principalment a aquestes formacions, que són expressió de l'emergència de nous temes a l'esfera política, alguns d'ells fermament assentats de fa uns anys (la independència), altres renascuts (la defensa del castellà) i altres autènticament nous (el rebuig a la immigració estrangera).

Finalment, un tercer element que conforma el grup dels "altres" és el vot de protesta, expressat tant en el suport a candidatures de rebuig al sistema polític actual com en el vot en blanc o nul. A l'última convocatòria autonòmica, les llistes de protesta van obtenir més de cinquanta mil vots⁵. Si es pren com a exemple la candidatura d'Escons en blanc, que propugna la no assumptió del mandat, el seu resultat s'ha multiplicat per vuit en les eleccions autonòmiques entre 2003 i 2010, i el 2011 s'han presentat per primer cop en unes municipals, assolint el seu màxim històric amb més de 25.000 sufragis.

Els populars han incrementat el seu resultat en prop de vuitanta mil vots, el que els situa a la cota alta del seu vot de municipals, lleugerament per sota del resultat de 1995, una convocatòria que també estava tenyida per un efecte de "primàries" de les generals

IC i ERC no semblen treure benefici de les pèrdues dels dos grans. Els primers tenen un retrocés limitat en aquesta convocatòria municipal, però ja venien d'un resultat (el 2007) baix. Pel que fa a ERC, el seu és el resultat de la divisió del vot independentista que ja s'observava a les últimes autonòmiques. Les pèrdues dels republicans es corresponen de forma gairebé mil·limètrica amb els guanys de les CUP i de Solidaritat

⁴ L'únic canvi, en el cicle 1999-2000, s'explica per la suma a aquest grup del vot a EUiA, aleshores escindida d'IC.

⁵ Suma d'Escons en blanc, PACMA, Des de baix, CORI, Pirata i Por un mundo más justo.

Per la seva banda, el vot en blanc, que ja havia batut el seu rècord a la convocatòria de 2007, amb prop de 90.000 sufragis, ha crescut un 33%. El vot nul, per efecte possiblement dels moviments de protesta engegats en plena campanya electoral, ha assolit una cota que no es veia des de 1982 i que multiplica per 2,5 la registrada a les municipals de 2007.

Som, doncs, davant d'un canvi significatiu. Un canvi que no és nou, que no ha nascut del no res, sinó que es venia anunciant des de feia dos cicles electorals, clarament des que ERC va aconseguir "mossegar" una porció important del vot més nacionalista de CiU, tot i que alguns elements es podien intuir quatre anys abans, amb l'abstenció de part del vot nacionalista, descontenta amb el pacte del Majestic.

És un canvi de model, amb tot el que comporta. Els automatismes creats per trenta anys de repeticions i que havien funcionat per explicar el que passava, han perdut força explicativa. Hi ha elements que s'escapen a les lògiques generades a la llum del model "clàssic", i per tant, caldrà posar-les en quarantena. El sistema de dos partits grans que es reparteixen la major part del pastís, que circulen per vies conegudes, que es reparteixen els votants mòbils, que donen i prenen majories en funció del tipus d'elecció, ha donat pas a un sistema menys previsible, amb més actors, més temes, amb els límits més difusos, amb un vot més mòbil, més gasós.

La Catalunya nova

A la base d'aquest canvi hi bateja un canvi profund en l'estructura i la composició de l'electorat català. Un electorat que ja no es reconeix, o no tant, en el sistema polític heretat de la transició, en part perquè no ha participat en el seu naixement. El 1991, els nascuts abans de 1960 representaven el 74% de l'electorat a Catalunya. El 2010, són el 41%⁶.

La generació del *baby boom*, els nascuts entre el *Plan de desarrollo* i les primeres eleccions al Parlament són avui la cohort més important en l'electorat, en representen el 40%. Són els fills del miracle econòmic, que van viure el final del franquisme sent nens i adolescents, per tant no van participar de forma activa en el procés democràtic de mitjans dels setanta (els més grans sí, però no el gruix).

És la generació de la frontera: van viure el pas de la dictadura a la democràcia, de l'escola franquista a la normalitat

lingüística. Nascuts ja amb televisor i cotxe, van viure com a nens la crisi dels setanta, han protagonitzat l'accés universal als estudis superiors, els numerus clausus i la massificació de les aules. Han arribat a l'emancipació en ple boom immobiliari i són els protagonistes del canvi de centre de gravetat geogràfic de l'àrea metropolitana (on es va criar la majoria) a la segona corona, on han pogut adquirir una vivenda a canvi d'hipotecar-se per la resta de la seva vida. Ara són pares i mares.

La seva visió de la política està molt menys lligada al sistema actual que la dels seus pares. Assumeixen l'abstenció com un capteniment normal i la participació més com una opció que com un deure cívic. No tenen por de tornar enrere, perquè no han viscut la dictadura. És per això que no els fa por coquetejar amb els extrems, ja sigui la independència o el vot xenòfob (el 63% dels votants de Plataforma per Catalunya tenen menys de 35 anys⁷), o convertir el seu vot en una xarlotada.

La seva relació amb la política és tangencial. No s'hi ha acostat veritablement i quan ho han fet, ha estat al marge dels partits grans (guerra d'Iraq, 11-M, Estatut). Mantenen amb els seus pares i avis una profunda desconfiança envers "els polítics" alhora que valoren positivament la democràcia com a sistema. Ara bé, a diferència dels seus progenitors, no se senten propers ni vinculats a cap partit "tradicional".

El seu vot és espasmòdic i selectiu. Només participen quan se'ls convenç que val la pena i ho fan majoritàriament a favor de l'opció que té més possibilitats. Són més permeables a les campanyes generalistes (van créixer amb la televisió), més que els seus pares i encara més que la cohort més jove, nadius digitals. Si s'observen els resultats de les últimes eleccions a les seccions amb més creixement del cens, ens trobem amb un vot massiu al PSC a les generals 2008, a CiU a les autonòmiques 2010 i dispersió i abstenció a les municipals 2011, quan la consigna general no era tan clara.

Aquesta és ara la generació central del sistema, l'ascens de la qual fa trontollar alguns dels elements que fins ara caracteritzaven el model electoral català. Li haurem de seguir el rastre i, per fer-ho, possiblement haurem de proveir-nos d'un nou instrumental d'anàlisi. ■

Som davant d'un canvi significatiu. A la base d'aquest canvi hi bateja un canvi profund en l'estructura i la composició de l'electorat català. Un electorat que ja no es reconeix, o no tant, en el sistema polític heretat de la transició, en part perquè no ha participat en el seu naixement

⁶ Dades extretes dels sondeigs anuals de l'ICPS.

⁷ Baròmetre d'Opinió Política febrer 2011.

Un apunt sobre les eleccions municipals 2011 a Espanya

El PP ha guanyat les eleccions amb un avantatge sobre el PSOE de més de dos milions de vots, una xifra mai vista en uns comicis municipals. Cal remuntar-se a les generals de 2000, el moment més baix dels socialistes, per trobar una diferència comparable entre ambdós partits. El dels populars és un resultat extraordinari en unes municipals, on mai no havien superat la barrera dels vuit milions de sufragis. Tan extraordinari com és el resultat socialista, que és de llarg el pitjor de totes les convocatòries municipals.

Com s'expliquen aquests resultats? En primer lloc, sembla clar que en aquesta convocatòria hi juguen diversos factors de conjuntura. El més poderós possiblement sigui el del moment que viu Espanya, amb una crisi que s'allarga des de fa ja tres anys i a la que no se li veu final. Prop del 80% dels electors considera dolenta o molt dolenta la situació econòmica i menys del 20% creu que serà millor d'aquí a un any¹.

L'efecte de la crisi sobre els governants és evident. Més del 50% té una opinió negativa del govern i el 80% manifesta no confiar en el president. El principal partit de l'oposició i el seu líder no surten més ben parats, però a diferència del PSOE, mantenen uns millors indicadors entre els seus votants. Així, mentre que menys del 40% dels votants socialistes diuen confiar en Zapatero, entre els populars els que confien en Rajoy sumen el 58%. Com a resultat d'això, el PP manté una taxa de fidelitat de vot superior al 80% mentre que el PSOE tot just frega el 50%.

En una conjuntura d'aquest tipus, l'arrossegament en unes eleccions municipals produït per l'efecte primàries de les properes generals fa que el PP aconseguixi mobilitzar un segment de vot que, en altres circumstàncies, potser s'hauria quedat a casa. A més, cal sumar-li un efecte de contracció del vot socialista i un cert transvasament de vot del PSOE al PP, que el baròmetre d'abril del CIS quantifica en prop d'un milió de votants per a les eleccions generals.

De tota manera, i sense menystenir els elements de conjuntura, existeix un factor de caràcter estructural que explica part del resultat, no només d'aquesta con-

vocatòria sinó de bona part de les eleccions dels darrers quinze anys: la pèrdua de l'electorat urbà per part del PSOE a mitjans dels noranta. D'aquesta pèrdua, els socialistes no s'han recuperat i això llasta el seu resultat i les possibilitats de guanyar tant les eleccions municipals com les generals.

A la convocatòria municipal de 1991, de les cinquanta-dues ciutats més poblades el PP superava el PSOE en només tretze. De les vint més poblades, el PP superava el PSOE en sis. Quatre anys més tard, la proporció s'havia invertit. El PSOE era més votat que el PP en només tretze ciutats, i de les vint més importants els socialistes només en retenien cinc (de les quals en tres, Barcelona, L'Hospitalet i Badalona, el PP no era ni tan sols la primera força de la dreta).

Malgrat que l'avantatge popular a les grans ciutats ha anat disminuint amb els anys, encara a la convocatòria de 2007, quan el PSOE portava tres anys al Govern central i es disposava a revalidar la majoria al Congrés, el PP el superava en vint-i-nou de les cinquanta-dues ciutats més importants.

El PSOE té una tasca per endavant si vol construir una majoria electoral sòlida i estable: recuperar el favor de les classes mitjanes urbanes

Aquesta convocatòria municipal de 2007 il·lustra perfectament els problemes del PSOE en les grans ciutats.

Mentre que al conjunt d'Espanya, l'avantatge del PP en aquestes eleccions fou mínim (un 0,4% sobre cens), a les cinquanta-dues grans ciutats, els populars multiplicaven aquest avantatge per quatre. I no passa només en aquest tipus de comicis. A les dues últimes convocatòries generals, l'avantatge socialista al conjunt es reduïa de forma significativa a les grans urbs el 2008, els tres punts d'avantatge al total d'Espanya quedaven en només sis dècimes en les ciutats més poblades).

Sense una modificació significativa de l'equilibri entre PSOE i PP a les grans ciutats, les possibilitats de victòria socialista es veuran seriosament limitades. El PSOE té una tasca per endavant si vol construir una majoria electoral sòlida i estable: recuperar el favor de les classes mitjanes urbanes. ■

¹ Dades extretes dels baròmetres del CIS.